

การพัฒนาอุตสาหกรรมกระสอบในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมา

อุตสาหกรรมทอกระสอบภายในประเทศเริ่มดำเนินการผลิตครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2495 โดยรัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต คือ ปอ มีอยู่อย่างบริบูรณ์ ประกอบกับประเทศไทยมีสินค้าเกษตรกรรมหลายชนิดที่ต้องการขนส่งโดยต้องบรรจุกระสอบ เป็นต้นว่า ข้าว ถั่วต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและน้ำตาล จึงทำให้ความต้องการในการใช้กระสอบอยู่ในเกณฑ์สูง ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ตั้งโรงงานขึ้น และเอกชนก็ให้ความสนใจประกอบอุตสาหกรรมประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น

โรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบบ้านแรก คือ โรงงานกระสอบบ้านอุตสาหกรรม ตั้งขึ้นในปี 2495 โดยมีชื่อในตอนแรกว่า โรงงานกระสอบบ้านนนทบุรี (บางกะสอบ) เป็นโรงงานของกระทรวงอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์ในการสร้างสมัยนั้นเพื่อผลิตกระสอบบ้านทดแทนการนำเข้าซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาจากประเทศอินเดีย

ในปี 2496 มีการสร้างโรงงานทอกระสอบขึ้นอีกสองแห่ง คือ โรงงานทอกระสอบขององค์การทหารผ่านศึก ที่อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และอีกโรงงานหนึ่งที่ตำบลจอหอ จังหวัดนครราชสีมา ใช้ชื่อบริษัทกระสอบอีสาน จำกัด ตั้งขึ้นโดยเอกชนรายหนึ่ง ร่วมกับบริษัททหารสามัคคี จำกัด

ปี 2499 บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจ จำกัด ได้เข้าร่วมทุนขยายการดำเนินงานของบริษัทกระสอบอีสาน จำกัด

ปี 2502 บริษัทกระสอบอีสาน จำกัด โอนมาเป็นของกระทรวงการคลัง

ปี 2506 - 2511 เอกชนได้ลงทุนสร้างโรงงานทอกระสอบบ้านเพิ่มขึ้นอีก 7 โรงงาน คือ

1. บริษัท พัฒนาอุตสาหกรรม จำกัด ที่ อ. ปากช่อง
2. บริษัท แหลมทองอุตสาหกรรม จำกัด ที่ ต. สูงเนิน
3. บริษัท บางกอกกระสอบ จำกัด ที่ อ. รังสิต
4. บริษัท จุฬอนันต์สตรี (1961) จำกัด ที่ อ. บางปะอิน

5. บริษัท กระสอบสีคว จำกัด ที่ อ. สีคว
6. บริษัท กระสอบขอนแก่น จำกัด ที่ ต. ท่าพระ
7. บริษัท อุตสาหกรรมปอและนุ่น จำกัด ที่ อุดรธานี

ปี 2508 - 2514 มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าของโรงงานกระสอบป่านหลายแห่ง คือ

1. บริษัท บางกอกกระสอบ จำกัด ต่อมาถูกยึด ใต้เปลี่ยนมาเป็นของกระทรวงการคลัง
2. โรงงานทอกระสอบขององค์การทหารผ่านศึก ได้ขายกิจการให้กลุ่มบริษัทนิฮอนเซอิม่า แห่งประเทศญี่ปุ่น
3. บริษัทกระสอบขอนแก่น จำกัด เดิมนายบุญทอง สันติกาญจน์ ได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุตสาหกรรม แต่ก่อนที่จะดำเนินการก็ขายใบอนุญาตให้แก่ นายกาสี (ชาวปากีสถาน) ต่อมา นายกาสี ได้ขายให้แก่อกลุ่มบริษัทนิฮอนเซอิม่า แห่งประเทศญี่ปุ่น
4. บริษัท พัฒนาอุตสาหกรรม จำกัด เจ้าของเดิมเป็นชาวไต้หวัน ได้ขายกิจการให้บริษัทกระสอบปากของ จำกัด

ในวันที่ 19 มิถุนายน 2515 โรงงานทั้ง 10 โรงงานของเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ได้รวมกันจัดตั้งเป็นรูปสมาคม ชื่อว่า "สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย" (Thai Jute Mill Association) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในอุตสาหกรรมทอกระสอบและผลิตภัณฑ์ปอ

ในเดือนธันวาคม 2515 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มนักวิชาการขึ้นในสมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย เพื่อทำหน้าที่คำนวณหากำลังผลิตของแต่ละโรงงาน และประสานงานให้แต่ละโรงงานได้ปฏิบัติตามมติของกลุ่มโรงงาน

กุมภาพันธ์ 2516 ได้โอนนายตรวจโรงงานมาขึ้นกับสมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย โดยให้นักวิชาการประจำโรงงานเป็นผู้บังคับบัญชา นายตรวจชุดใหม่มีได้มาจากโรงงาน แต่รับสมัครจากบุคคลภายนอกที่มีไค้ขึ้นกับโรงงานทอกระสอบ

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2516 กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศนโยบายอุตสาหกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์ปอ ใต้อนุมัติให้ตั้งหรือขยายโรงงานอีกครั้งหนึ่งหลังจากประกาศระงับอนุญาตมาตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2515 จากการอนุญาตครั้งนี้ปรากฏว่า มีผู้แสดงความจำนงจะตั้งโรงงาน

ใหม่อีก 5 แห่ง แต่มีผู้ดำเนินการจริงเพียง 2 ราย คือบริษัทโรงงานสหชัยภูมิ จำกัด ตั้งโรงงานที่สระบุรีและบริษัทวณัท จำกัด ตั้งโรงงานที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างโรงงานและติดตั้งเครื่องจักร บริษัททั้งสองแห่งมีเครื่องทอ 200 - 250 เครื่อง (กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้กำหนดใหม่จำนวนเครื่องทอระดับนี้) คาดว่าโรงงานทั้งสองจะติดตั้งเสร็จและเริ่มดำเนินการประมาณเดือนพฤษภาคม 2518

โรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบป่าน ปัจจุบัน (ปี 2517) มี 10 โรงงาน เป็นของรัฐวิสาหกิจ 3 โรงงาน เอกชนภายในประเทศ 5 โรงงาน และเอกชนชาวต่างประเทศ คือ จากประเทศญี่ปุ่น 2 โรงงาน

ตารางที่ 14

แสดงจำนวนโรงงานและที่ตั้ง

ชื่อโรงงาน	เจ้าของ	ที่ตั้งโรงงาน
1. บริษัทแหลมทองอุตสาหกรรม จำกัด	เอกชน	ต.สูงเนิน จ. นครราชสีมา
2. โรงงานกระสอบกระทรวงการคลัง	รัฐวิสาหกิจ	ต.รังสิต จ. ปทุมธานี
3. บริษัทกระสอบอีสาน จำกัด	รัฐวิสาหกิจ	ต.จอหอ จ. นครราชสีมา
4. บริษัทจุฬอนิศาสตร์ (1961) จำกัด	เอกชน	อ.บางปะอิน จ. อโยธยา
5. โรงงานกระสอบป่าน, อุตสาหกรรม	รัฐวิสาหกิจ	ต.บางกะสอบ จ. นนทบุรี
6. บริษัทกระสอบปากช่อง จำกัด	เอกชน	ต.ปากช่อง จ. นครราชสีมา
7. บริษัทกระสอบสีคิ้ว จำกัด	เอกชน	อ.สีคิ้ว จ. นครราชสีมา
8. บริษัทอุตสาหกรรมปอและนุ่น จำกัด	เอกชน	อ.หนองบัว จ. อุตรดิตถ์
9. บริษัทกระสอบขอนแก่น จำกัด	เอกชน	อ.เมือง จ. ขอนแก่น
10. บริษัทกระสอบสระบุรี จำกัด	เอกชน	อ.แก่งคอย จ. สระบุรี

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย

ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มโรงงานทอกระสอบป่านที่ตั้งเป็นรูปบริษัทกลางเป็นผู้จำหน่าย และรักษาระดับราคาที่เหมาะสม และมีการคาดการณ์การใช้ภายในและจัดสรรเปอร์เซ็นต์ส่วนแบ่งขาย ภายในของโรงงานแต่ละโรงงานที่แน่นอน ทำให้โรงงานแต่ละโรงงานสามารถวางแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ ได้ตลอดปี ปัญหากระสอบล้นตลาดภายในจึงเบาบางลง การรับสัญญาการซื้อขายต่างประเทศ ก็เป็นไปได้โดยสะดวกมีต้องกังวลว่าจะเกิดการขาดแคลนกระสอบภายในประเทศ จึงสรุปได้ว่า การรวมตัวของกลุ่มโรงงานทอกระสอบย่อมเป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมทอกระสอบในส่วนที่จะได้มีการวางแผนการผลิต การจำหน่าย เพื่อลดการสูญเสียเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เหลือใช้ ขาดแคลน และการสูญเสีย อันเนื่องจากการต้องปรับเครื่องเพื่อเปลี่ยนการผลิตผลิตภัณฑ์

ผลผลิต

ผลิตภัณฑ์ของโรงงานทอกระสอบ

ผลิตภัณฑ์ของโรงงานทอกระสอบป่าน สามารถแยกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ผลิตภัณฑ์กระสอบ (Gunny Bags)
2. ผ้ากระสอบและผ้าเฮสเซียน (Gunny Cloth & Hessian)
3. ค่ายและเชือก (Yarn & Twine)

กระสอบ ได้แก่ผ้ากระสอบที่นำมาตัดและเย็บตามขนาดต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใช้และผู้สั่งซื้อ กระสอบที่ผลิตจากโรงงานกระสอบจึงมีขนาดและชนิดต่างกัน

น้ำหนักกระสอบของแต่ละโรงงานอาจจะแตกต่างกันบ้าง กระสอบส่งต่างประเทศจะต้องอัดเป็นเบด แต่ละเบดมีกระสอบระหว่าง 300 - 400 ใบ ขึ้นอยู่กับชนิดของกระสอบ ปกติแล้วจะมีจำนวน 400 ใบต่อเบด การอัดเบดมีกรรมวิธีที่จะต้องให้ไคขนาด น้ำหนัก และรูปร่างที่ถูกต้องตามมาตรฐาน

ผ้ากระสอบและผ้าเฮสเซียน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ถือเป็นผ้าขนาดความกว้างยาวต่าง ๆ กัน แล้วแต่ความต้องการ ส่วนผ้าเฮสเซียนเป็นผ้าที่มีความยาวกว่าผ้ากระสอบธรรมดา การผลิตต้องใช้ปอที่มีคุณภาพดี ผ้ากระสอบและผ้าเฮสเซียนใช้ประโยชน์สำหรับห่อหุ้มสินค้าต่าง ๆ เช่น ห่อผ้า ห่อฝ้าย ฯลฯ

ปกติเป็นผ้ากระสอบและผ้าเฮสเซียน ผู้ผลิตจะผลิตตามความต้องการของลูกค้าที่นำไปใช้
ขนาดจึงต่างกัน ตัวอย่าง เช่น

ชนิด	น้ำหนัก/หน่วย (ก.ก.)
ผ้าหนากว้าง 36"	0.49
ผ้าหนากว้าง 37"	0.51
ผ้าหนากว้าง 44"	0.68
ผ้าเฮสเซียน 40"	0.227
J.R. Cloth 23 ½"	0.367/M
G.B. Cloth 37"	0.537
Tampullin Cloth 37"	0.478
ผ้าเฮสเซียน 36" + 10"	0.285
ผ้าเฮสเซียน 40" + 8"	0.257

เชือกและค้าย ค้ายเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่นับจากเส้นใยปอพอกใช้ประโยชน์สำหรับ
เป็นวัสดุดิบในการทอกระสอบและอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ค้ายกระสอบนำมาขวันเกลียวเป็นเชือก
เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับมัดสิ่งของต่าง ๆ และใช้เย็บกระสอบ ค้ายและเชือกที่นำออกสู่ตลาด
และส่งขายต่างประเทศ มีขนาดต่าง ๆ กัน ตามความต้องการของผู้ใช้ตัวอย่าง เช่น

1. เชือก 3 เกลียว H.Y. หรือเชือก 3 เกลียว เอ.
2. เชือก 3 เกลียว L.Y. หรือเชือก 3 เกลียว บี.
3. เชือก 4 เกลียว H.Y.
4. เชือก 4 เกลียว L.Y.
5. เชือก 5 เกลียว L.Y.

ส่วนค้ายนั้นมี ชื่อเรียกต่างกันไป แลแต่ประเทศผู้สั่งซื้อและโรงงานผู้ผลิต เช่น

ค้าย No.24, ค้าย No.10, ค้าย No. 32/1, คี.คี. 36/1, คี.คี. 58/1, คี.คี.

32/1 ฯลฯ

ค้ายและเชือกในการส่งออกจะส่งไปในรูปม้วนค้ายใส่ห่อและกลอง ส่วนเชือก จะอัดเป็นเบดผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ชนิดนี้ โรงงานจะผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดใดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการและราคาของตลาดเป็นเกณฑ์ ในปีหนึ่ง ๆ โรงงานจะผลิตผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ชนิดรวมกันได้ประมาณ 113,400 ตัน เทียบเป็นกระสอบมาตรฐาน 29" + 43" น้ำหนัก 1,134 ก.ก. ได้ประมาณ 100,000,000 ใบ การผลิตนี้จะมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี เนื่องจากโรงงานมีการขยายกำลังผลิตและปรับปรุงดีขึ้น ประกอบกับความต้องการของตลาดมีความต้องการผลิตภัณฑ์เหล่านี้มากขึ้นด้วย

ปริมาณการผลิตและการนำเข้าของไทย

ปริมาณการผลิตกระสอบได้เพิ่มสูงขึ้นตลอดมา นับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งโรงงานจนถึงปัจจุบัน ในระหว่างปี 2496 - 2507 ปริมาณการผลิตมีน้อยกว่าความต้องการภายในประเทศ กระสอบที่ผลิตได้ทั้งหมดเป็นกระสอบข้าวสาร ข้าวโพค และถั่วต่าง ๆ นับตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา โรงงานทอกระสอบสามารถผลิตกระสอบได้เพียงพอกับความต้องการ และนอกจากจะสามารถผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ยังมีกระสอบเหลือส่งไปขายยังต่างประเทศอีกด้วย รายละเอียดปริมาณการผลิตและการนำเข้าของกระสอบในระยะ 2501 - 2516 มีดังนี้ คือ

ปริมาณการผลิตกระสอบได้เพิ่มจำนวนขึ้นจาก 8,842,091 ใบ เมื่อปี 2504 เป็น 33,511,424 ใบ ในปี 2507 ปริมาณมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดมาจนเข้าสู่ระดับ 55,284,019 ใบ ในปี 2511 ส่วนในปี 2512 การส่งกระสอบออกไปจำหน่ายต่างประเทศมีอุปสรรค ทำให้การส่งออกเริ่มลดลง โรงงานกระสอบจึงได้ลดปริมาณการผลิตลง จำนวนการผลิตในปี 2512 มีเพียง 44,893,633 ใบ ลดต่ำกว่าปี 2511 ถึง 10,390,381 ใบ หรือประมาณร้อยละ 23 อย่างไรก็ตาม การผลิตได้เพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี 2513 คือ ผลิตได้ประมาณ 52,733,326 ใบ ซึ่งถึงแม้จะเป็นปริมาณที่ต่ำกว่าการผลิตในปี 2511 แต่ก็สูงกว่าการผลิตในปี 2512 ถึง 7,340,688 ใบ เท่ากับเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15 การผลิตกระสอบของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นสามารถผลิตกระสอบได้เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าในบางปีปริมาณการผลิตจะลดน้อยลงบ้างก็ตาม (ดูตารางแสดงการผลิตของกระสอบไทย (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 15

การผลิตและการนำเข้าของประเทศไทย

หน่วย : ล้านใบ

พ.ศ.	ปริมาณการผลิต	ปริมาณการนำเข้า	การผลิตและการนำเข้า
2501	4.55	17.68	22.33
2502	5.06	19.72	24.78
2503	6.88	21.14	28.02
2504	8.84	25.26	34.14
2505	10.82	30.83	41.65
2506	23.13	—	23.13
2507	33.51	10.65	44.16
2508	40.36	0.64	41.00
2509	46.81	—	46.81
2510	54.66	—	54.66
2511	55.28	—	55.28
2512	44.89	—	44.89
2513	52.73	—	52.73
2514*	63.60	—	63.60
2515*	81.58	—	81.58
2516*	107.06	—	107.06

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

* จากการสอบถามโรงงาน

ตารางที่ 16

จำนวนผลิตจากโรงงานทดสอบในประเทศไทย

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	ผลิต	หมายเหตุ
2501	4.55	จากธนาคารแห่งประเทศไทย
2502	5.06	"
2503	6.88	"
2504	8.84	"
2505	10.82	"
2506	23.13	"
2507	33.51	"
2508	40.36	"
2509	46.81	"
2510	54.66	"
2511	55.28	"
2512	44.89	"
2513	52.73	"
2514	63.60	สอบถามโรงงาน
2515	81.58	"
2516	107.06	จากการสำรวจของสมาคม อุตสาหกรรมทดสอบไทย

ตารางที่ 17

ผลผลิตกระสอบของไทย 1/

(หน่วย : 100 ใบ)

เดือน	2511 ^{2/}	2512 ^{3/}	2513 ^{4/}	2514 ^{5/}	2515 ^{6/}	2516
มกราคม	4,433	4,547	4,326	4,504	7,147	7,815
กุมภาพันธ์	4,338	4,168	4,729	4,500	7,103	7,289
มีนาคม	4,556	3,831	4,245	4,599	7,927	8,587
เมษายน	3,899	3,121	3,928	4,575	6,895	7,452
พฤษภาคม	4,160	3,650	4,140	4,770	6,777	8,325
มิถุนายน	4,175	3,631	4,700	5,121	7,583	9,224
มกราคม- มิถุนายน	25,561	22,947	25,067	28,078	43,432	48,692
กรกฎาคม	4,551	3,522	4,507	5,387	6,638	9,021
สิงหาคม	5,175	3,445	4,578	5,792	6,820	9,394
กันยายน	5,281	3,628	5,054	5,814	6,761	9,809
ตุลาคม	5,225	3,770	4,687	5,566	6,367	9,868
พฤศจิกายน	5,081	3,685	4,240	6,253	5,997	10,145
ธันวาคม	4,410	3,895	4,501	6,689	5,575	10,135
กรกฎาคม- ธันวาคม	29,723	21,946	27,666	35,601	38,158	58,372
มกราคม- ธันวาคม	55,284	44,894	52,733	63,679	81,590	107,065

หมายเหตุ

- 1/ รวมกระสอบขนาด 50 ก.ก. ด้วย
- 2/ 10 โรงงาน (โรงงานบริษัทอุตสาหกรรมปอและนุ่น จำกัด เริ่มผลิตเดือนมิถุนายน 2511)
- 3/ 9 โรงงานบริษัทกระสอบไทย จำกัด เลิกกิจการเมื่อเดือนมีนาคม 2512
- 4/ บริษัทจุฬอนิคม จำกัด หยุดซ่อมโรงงานระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม
- 5/ 10 โรงงาน (บริษัทกระสอบสระบุรี จำกัด เริ่มทำการผลิตเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2514)

ที่มา

2511 - 2515 ธนาคารแห่งประเทศไทย
 2516 บริษัทค้ากระสอบสยาม

สำหรับในปี 2516 ที่ผ่านมานั้นปรากฏว่าประเทศไทยสามารถผลิตกระสอบได้เป็นจำนวนสูงถึง 107,064,000 ใบ เทียบกับปี 2515 จำนวน 81,590,000 ใบ ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นประมาณ 25 ล้านใบ หรือราวร้อยละ 31.1 และนับเป็นครั้งแรกที่ปริมาณการผลิตกระสอบของไทยมีจำนวนเกินกว่า 100 ล้านใบ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งโรงงานทั้ง 10 โรงงานผลิตได้ในปี 2516 เทียบเป็นกระสอบขนาด 29" x 43" น้ำหนัก 1.134 ก.ก. ได้ 107,064,313 ใบนั้นประกอบด้วย

1. กระสอบข้าวทางเขียว		42,398,162	ใบ
2. กระสอบน้ำตาลทางม่วง		2,743,251	ใบ
3. กระสอบอื่น ๆ		29,349,412	ใบ
4. ฝุ่นเถ้า	12,001,733	ใบ	(13,609,965 กก.)
5. เชือกและค้าย	20,571,755	ใบ	(23,328,370 กก.)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปริมาณการผลิตกระสอบเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2516 นอกจากจะเป็นเพราะความต้องการภายในประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นมาก เนื่องจากผลิตผลเกษตรต่าง ๆ ผลิตได้ในเกณฑ์ดีแล้ว ยังเป็นเพราะความต้องการจากต่างประเทศอยู่ในเกณฑ์สูง เนื่องมาจากการเก็บเกี่ยวในขณะที่ยังมีปริมาณการผลิตกระสอบปานกลางของโลกลดลง เนื่องจากการสงครามอินเดียนีเซียและบังคลาเทศ และอีกประการหนึ่ง เนื่องจากสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งของกระสอบปาน โดยเฉพาอย่างยิ่งกระสอบที่ผลิตจากเส้นใยสังเคราะห์ และถูกกระดาก ต่างก็เผชิญกับปัญหาอย่างหนักกล่าวคือ ภาวะการขาดแคลนน้ำมันและราคาน้ำมันที่ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากนั้นเป็นผลให้เส้นใยสังเคราะห์ต่าง ๆ มีราคาแพง กระสอบที่ผลิตจากเส้นใยสังเคราะห์จึงมีราคาแพงขึ้นไปด้วย โรงงานผลิตภัณฑ์เส้นใยสังเคราะห์กำลังประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบอย่างรุนแรง อันเป็นผลให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีต้นทุนสูงขึ้น ไม่สามารถขยายผลผลิตให้เพียงพอแก่ความต้องการของตลาดได้ ในทำนองเดียวกัน การขาดแคลนเยื่อกระดาษก็ทำให้การผลิตถุงกระดาษพลอยมีราคาสูงขึ้น และมีปริมาณลดน้อยลงด้วย ผู้ใช้จึงหันมาใช้กระสอบป่อเป็นจำนวนมากขึ้นด้วย

ผลผลิตในรอบปี 2516 รวม 107,064,313 ใบ เฉลี่ยแล้ว โรงงานทั้ง 10 โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์ได้เฉลี่ยวันละ 293,326 ใบ

คาดว่าในรอบปี 2517 ผลผลิตของโรงงานทอกระสอบจะสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 30 เนื่องจากการขยายโรงงานและการเร่งการผลิต เนื่องจากตลาดต่างประเทศมีความต้องการผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกระสอบมากขึ้น

โครงสร้างของอุตสาหกรรมทอกระสอบ

สถานที่ตั้งของโรงงาน โรงงานทอกระสอบส่วนใหญ่จำนวน 7 โรงงานตั้งอยู่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกปอมากกว่าร้อยละ 90 ของผลผลิตปอทั้งหมดประเทศ ทำให้จักรวัตุดิบไค้จ่ายสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทั้งยังเป็นการลดต้นทุนค่าขนส่ง และอาจเป็นการตัดปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลาง ทำให้ชาวไร่ปอมีรายได้สูงขึ้น ในขณะเดียวกันโรงงานสามารถซื้อปอได้ในราคาถูก นอกจากนี้อุตสาหกรรมทอกระสอบจำเป็นต้องใช้แรงงานในทุกขั้นตอนของการผลิต ทำให้มีความต้องการแรงงานจำนวนมาก ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอุปทานแรงงานสูง เพราะพื้นที่ไม่อำนวยในการเพาะปลูก ดังนั้นการตั้งโรงงานทอกระสอบในแถบนี้ จึงเป็นการดึงแรงงาน

ส่วนที่ว่างงานนี้มาใช้ประโยชน์และเสียค่าจ้างในอัตราค่า สำหรับอีกสามโรงงานแม้ว่าไม่ได้ตั้งอยู่ในแหล่งปลูกปอ แต่ก็ตั้งอยู่ในระหว่างเส้นทางขนส่งปอจากต่างจังหวัดมายังตลาดกลางกรุงเทพ ฯ การจัดซื้อปอของโรงงานทั้งสามแห่งนี้ทำได้ลำบากกว่าและต้นทุนวัตถุดิบสูงกว่าโรงงานที่ตั้งอยู่ในแหล่งปลูกปอ แต่ก็นับได้ว่าสถานที่ตั้งเหมาะสมพอสมควร

เครื่องจักร โรงงานกระสอบเป็นอุตสาหกรรมที่ดำเนินการผลิตโดยใช้เครื่องจักรเป็นชุด (complete set) ช่วงต่าง ๆ ของการผลิตสืบเนื่องและสัมพันธ์กัน จำนวนเงินลงทุนด้านเครื่องจักรจึงค่อนข้างสูง โรงงานทั้ง 10 โรงงานลงทุนในเครื่องจักรต่าง ๆ รวมประมาณ 720 ล้านบาท

โรงงานทอกระสอบมีเครื่องจักรที่สำคัญสองส่วน คือ เครื่องปั่นค้ายกระสอบและเครื่องทอกระสอบ

1. เครื่องปั่นค้ายกระสอบ แยกออกเป็นสองประเภท คือ

เครื่องปั่นค้ายกระสอบเส้นเล็ก (Light yarn) มีความเร็วระหว่าง 2,800 - 3,700 รอบต่อนาที

เครื่องปั่นค้ายเส้นใหญ่ (Heavy yarn) มีความเร็ว 1,600 - 2,600 รอบต่อนาที

ตารางที่ 18

ตารางแสดงการเพิ่มหน่วยของเครื่องปั่น

(หน่วย : แกน)

ปีที่สำรวจ	รวม	แยกตามชนิด	
		ค้ายเส้นเล็ก	ค้ายเส้นใหญ่
สิงหาคม 2513	* 29,776	20,368	9,408
มกราคม 2515	34,004	23,428	10,576
มกราคม 2516	39,122	26,146	12,976
มกราคม 2517	43,876	29,700	14,176

* ไม่รวมโรงงานสระบุรี

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย

จากตารางแสดงการเพิ่มขึ้นของเครื่องปั่นของอุตสาหกรรมทอกระสอบของไทยในปีสำรวจ 2513 โรงงานทั้ง 10 โรงงาน มีจำนวนเครื่องปั่น 29,776 แกน และเพิ่มขึ้น 34,004 แกน ในปี 2515 ในปี 2516 เพิ่มขึ้นเป็น 39,122 แกน และจากการสำรวจครั้งสุดท้ายในเดือนมกราคม 2517 เครื่องปั่นไคขยายเพิ่มขึ้น 43,876 แกน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.78

2. เครื่องทอกระสอบ เครื่องทอกระสอบมักไม่ได้ออกใช้เพื่อทอผ้ากระสอบแต่เพียงอย่างเดียว แต่ใช้ทอผ้าเฮสเชียนและผ้ากระสอบชนิดอื่น ๆ ด้วย การทอผ้าแต่ละชนิดความเร็วของเครื่องจักรมักจะต้องเปลี่ยนและต้องมีการ เปลี่ยนชิ้นส่วนเครื่องจักรแต่ละครั้งที่มีการ เปลี่ยนแปลงการผลิต ดังนั้น การวางแผนการผลิตโดยให้มีการ เปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตน้อยที่สุดย่อมก่อให้เกิด การสูญเสียเล็กน้อยที่สุดสำหรับการผลิตด้วย สำหรับเครื่องทอที่ใช้ในอุตสาหกรรมทอกระสอบแยกออกได้เป็น 3 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

ก. ชนิดธรรมดาไม่มีกระสวย (Flat Loom) เป็นเครื่องทอแบบเก่ามีความเร็ว ระหว่าง 100 - 170 เส้นต่อนาที

ข. ชนิดไม่มีกระสวย (One Mack) เป็นเครื่องทอที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าชนิดธรรมดา ชนิดนี้มีความเร็วอยู่ระหว่าง 180 - 220 เส้นต่อนาที

ค. ชนิดครึ่งวงกลม (Half Circular) เป็นเครื่องทอที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด มีความเร็วอยู่ระหว่าง 200 - 260 เส้นต่อนาที

ตารางที่ 19

แสดงการเพิ่มเครื่องทอกระสอบของไทย

หน่วย : เครื่อง

ปีสำรวจ	รวม	แยกตามชนิด	
		ชนิดธรรมดาไม่มีกระสวย	ชนิดไม่มีกระสวย ^{1/}
สิงหาคม 2513	*1,448	515	933
มกราคม 2515	1,781	710	1,071
มกราคม 2516	1,996	831	1,165
มกราคม 2517	2,014	765	1,249

*ไม่รวมโรงงานสระบุรี

^{1/} รวมชนิดครึ่งวงกลม

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย

ขนาดของโรงงานกำลังการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตของไทย

โรงงานทอกระสอบที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับโรงงานทอกระสอบในต่างประเทศ คือมีเครื่องทออยู่ระหว่าง 100 - 300 เครื่องเท่านั้น แต่โรงงานทอกระสอบในอินเดียและบังกลาเทศ โรงงานขนาดเล็กของเขามีเครื่องทออยู่ระหว่าง 400 - 500 เครื่อง แต่อย่างไรก็ตามโรงงานทอกระสอบของไทยยังอยู่ระหว่างการขยายโรงงานและปรับปรุงการผลิต นับตั้งแต่ปี 2496 - 2517 โรงงานทอกระสอบไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นดังตารางที่ 20 คือ

ตารางที่ 20

แสดงจำนวนเครื่องทอ กำลังการผลิตของโรงงานทอกระสอบไทยระหว่างปี พ.ศ. 2496 - 2517

ปี	จำนวนโรงงาน	จำนวนเครื่องทอ	กำลังการผลิตกระสอบ (ล้านใบ)
2495	1	56	3.0
2497	3	215	11.5
2506	5	695	39.5
2507	6	860	50.5
2508	8	1,106	59.0
2509	9	1,256	68.0
2513	10	1,448	74.0
2515	10	1,781	84.0
2516	10	1,996	107.0
2517	10	2,014	140.4

ที่มา : สาขาวางแผนส่วนเอกชน กองวางแผนเศรษฐกิจและสังคม
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
สมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย

ตารางที่ 21
แสดงจำนวนเครื่องทอของแต่ละโรงงาน

หน่วย : เครื่อง

โรงงาน	มกราคม 16. จำนวน	มกราคม 17 จำนวน	เพิ่มขึ้น	อัตรา
1. แหวมทออุตสาหกรรม	255	255	-	-
2. กระจ่างการคลัง	220	220	-	-
3. กระจ่างอิสาน	252	252	-	-
4. จุฬินคัสตรี (1961)	83	83	-	-
5. กระจ่างปาน อุตสาหกรรม	226	226	-	-
6. กระจ่างปากช่อง	204	220	16	7.84
7. กระจ่างสีคิ้ว	206	266	60	29.13
8. อุตสาหกรรมปอและนุ่น	152	152	-	-
9. กระจ่างขอนแก่น	96	106	10	10.42
10. กระจ่างสระบุรี	302	234	-68	-22.52
รวม	1,996	2,014	18	0.90

ที่มา : สมาคมอุตสาหกรรมทอกระจ่างไทย

นับตั้งแต่ปี 2496 เป็นต้นมา กำลังการผลิตของโรงงานทอกระสอบได้ขยายเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันโรงงานทอกระสอบมีทั้งสิ้น 10 โรงงาน มีแกนปั่นด้ายทั้งสิ้น 43,876 แกน แยกเป็นเครื่องปั่นด้ายเส้นเล็ก 29,700 แกน และเครื่องปั่นด้ายเส้นใหญ่ 14,176 แกน รวมกำลังการผลิตของเครื่องปั่นด้ายคิดเป็นน้ำหนักได้ 189,000 ตันต่อปี ถ้าคิดกำลังการผลิตตามประสิทธิภาพ 80 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งโดยปกติเครื่องปั่นจะใช้งานไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากประสิทธิภาพไม่ถึงเองประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งผลผลิตของเครื่องปั่นจะต้องได้สัดส่วนกับเครื่องทอ บางครั้งจึงต้องลดกำลังการผลิตเพื่อให้ได้สัดส่วนกับเครื่องทอ ผลผลิตจริงของเครื่องปั่นประมาณ 135,000 ตันต่อปี ในปี 2516 ผลผลิตของเครื่องปั่นได้ประมาณ 133,610 ตัน คิดเฉลี่ยในรอบปี เครื่องปั่นทำงานด้วยประสิทธิภาพเฉลี่ยประมาณ 71.53 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 22

แสดงผลผลิตจากเครื่องปั่น ปี 2516 ของโรงงานทอกระสอบไทย

หน่วย : ตัน

โรงงาน	จำนวน	คิดเป็นอัตราส่วน
1. แหลมทองอุตุสาหกรรม	22,200	16.62
2. กระจรงการคลัง	11,844	8.86
3. กระสอบอีสาน	16,654	12.46
4. จุฑินคัสตรี (1961)	3,123	2.34
5. กระสอบปาน, อุตุสาหกรรม	6,375	4.77
6. กระสอบปากช่อง	17,959	13.44
7. กระสอบสีคว	23,121	17.30
8. อุตุสาหกรรมปอและนุ่น	13,158	9.85
9. กระสอบขอนแก่น	6,996	5.24
10. กระสอบสระบุรี	12,180	9.12
รวม	133,610	100.00

ที่มา : สมาคมอุตุสาหกรรมทอกระสอบไทย

ผลผลิตจากเครื่องปั่นนี้ มีบางส่วนที่นำออกจำหน่าย เป็นเส้นเชือกและเส้นด้าย ในปี 2516 ส่งเส้นเชือกและเส้นด้ายออกไปจำหน่ายต่างประเทศจำนวน 15,334 ตัน คิดเป็นมูลค่าถึง 109,151,727 บาท ส่วนการใช้ภายในประเทศ ในปี 2516 ใช้เส้นเชือกและเส้นด้ายจำนวน 1,977 ตัน

สำหรับเครื่องทอที่ติดตั้งแล้วมีรวมทั้งสิ้น 2,014 เครื่อง แยกเป็นเครื่องทอแบบ One Mack 1,249 เครื่อง และแบบ Flat Loom 765 เครื่อง¹ เครื่องทอทั้งหมดมีกำลังการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 63.18 คิดเป็นประสิทธิภาพการผลิตประมาณปีละ 101,167 ตัน หรือเทียบเป็นกระสอบขนาดมาตรฐาน ขนาด 29" + 43" น้ำหนัก 1.134 กก. ได้ประมาณปีละ 89 ล้านใบ²

แรงงานและวันทำงาน

โรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบ เป็นอุตสาหกรรมที่ดำเนินการผลิตโดยใช้เครื่องจักรเป็นชุด ช่างต่าง ๆ ของการผลิตสืบเนื่องสัมพันธ์กัน แต่ละช่วงการผลิตต้องใช้คนงานจำนวนมาก เริ่มตั้งแต่การคัดปอ ป้อนปอเข้าเครื่องนวด คมเครื่องสาน เครื่องปั่นด้าย และเครื่องทอ ประมาณว่าแรงงานที่ใช้ในโรงงานตามช่วงต่าง ๆ ของการผลิตทั้ง 10 โรงงาน ใช้คนงานถึงวันละ 15,600 คน โดยประมาณแรงงานแต่ละส่วนได้ ดังนี้

คัดปอ	7.46	เปอร์เซ็นต์
ป้อนปอเข้าเครื่องนวด	5.24	เปอร์เซ็นต์
คมเครื่องสาน	11.01	เปอร์เซ็นต์
คมเครื่องรีด	5.29	เปอร์เซ็นต์
คมเครื่องปั่น	14.59	เปอร์เซ็นต์
คมเครื่องกรอและขั้วนเกลียว	12.74	เปอร์เซ็นต์

¹ จากการสำรวจของสมาคมอุตสาหกรรมทอกระสอบไทย เดือนมกราคม 2517

² เรื่องเดียวกัน

คุมเครื่องสืบ	4.30	เปอร์เซ็นต์
คุมเครื่องทอ	17.19	เปอร์เซ็นต์
เย็บและอื่น ๆ	22.12	เปอร์เซ็นต์

คนงานได้รับค่าจ้างแรงงานเป็นรายวัน วันหนึ่งจะทำงาน 8 ชั่วโมง (1 ผลัด) ค่าจ้างแรงงานประมาณวันละ 16 - 35 บาท ค่าจ้างของคนงานจะแตกต่างกัน คนงานที่ทำงานมานาน และมีความชำนาญ จะได้อาหารค่าจ้างสูงกว่าคนงานใหม่ คนงานนอกจากจะได้ค่าจ้างเป็นรายวันแล้ว บางโรงงานยังจะได้เงินรางวัลจากการที่สามารถทำผลผลิตให้ได้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อันเป็นการจูงใจให้คนงานเร่งผลผลิตให้ไ้มากกว่ากำหนด บางแห่งจะมีการตัดค่าจ้างแรงงานด้วย ถ้าไม่สามารถทำผลผลิตได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับต่ำ

คนงานโรงงานอุตสาหกรรมทดสอบบ้านทั้ง 10 โรงงานนี้ มีโรงงานที่ให้คนงานพักอยู่ประจำในโรงงาน 5 โรงงาน อีก 3 โรงงานมีทั้งประเภทพักประจำในโรงงาน และประเภทพักนอกโรงงาน และอีก 2 โรงงานเป็นคนงานประเภทไปกลับ โดยมีรถรับส่ง

วันทำงาน

วันทำงานของโรงงานทดสอบทั้ง 10 โรงงานมีวันทำงานไม่เท่ากัน โรงงานของรัฐวิสาหกิจ 3 โรงงาน หยุดในวันอาทิตย์ และวันหยุดราชการตามปกติ ส่วนโรงงานของเอกชนที่หยุดวันอาทิตย์มี 3 โรงงาน อีก 4 โรงงานไม่หยุดวันอาทิตย์ แต่หยุดในวันสำคัญ ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันตรุษจีน โดยทั้ง 4 โรงงานหลังจะมีวันหยุดตกประมาณ 13 วันต่อปี

เวลาทำงานในรายวันของโรงงานทั้ง 10 โรงงานแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง

ทำงาน 18 ชั่วโมง

และทำงาน 16 ชั่วโมง

ตารางที่ 23
แสดงชั่วโมงทำงานของโรงงาน

จำนวนโรงงาน	ผลิตภัณฑ์ทำงาน	จำนวนชั่วโมงใน 1 ผลิตภัณฑ์	รวมเวลาทำงานใน 1 วัน
6	3	8	24
1	4	6	24
2	2	8	16
1	2	9	18

คาดว่าในปี 2517 โรงงานจะใช้ปอมากขึ้นกว่าปี 2516 ประมาณร้อยละ 10 คือประมาณ 155,000 ตัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานบางแห่งขยายกำลังผลิตเพิ่มขึ้น

คนงานและเวลาทำงาน โรงงาน 10 โรงงานใช้คนงานเฉลี่ยวันละ 15,603 คน โรงงานอุตสาหกรรมทอกระสอบ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้คนงานมากในปี 2516 เฉลี่ยทั้ง 10 โรงงานใช้คนงานถึงวันละ 15,603 คน เข้าทำงานในโรงงานโดยไม่รวมเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานซึ่งเฉลี่ยทั้ง 10 โรงงานประมาณ 300 คน คิดเป็นค่าแรงที่โรงงานทั้ง 10 ต้องจ่ายให้กับคนงานประมาณวันละกว่า 200,000 บาท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย